

der waar-
te, tegen-
arop het
wij ons
cht onzer
an. Daar-
orden uit-
pade nog
Daarvoor
en onzer
rdt ter-
teek men
daarvan
kerken

zijn re-
andblad,
ift?

ceert de
uitleg-
het zal
ten zijner
bereik

al zijn
enaamde
et toch
de ker-
lie in de
springt,

ijbsche
hoogste
op elke
letterlijk
ger veel
Bosken
en ver-
verand,
nen niets

der sim-
we niet
teksten,
heid en
in haar
we zoo
ekomen.
et betere
aar, om
et enkele
ezen; en
k doen,
biedt
daarbij

Schrift?
staande

niet alle
in heel
de uit-
n Satan

zoo ge
de ana-
d alleen
aldelijk,
s, aan-

nvoudig
ken en
Schrift
tekt het
ggingen
uitleg-
te enige
at juist
het zui-
n den

2:

gesche-
fel-
rd van
ord van
et wor-
i schrij-
in den
ren, die

ts men
ok dit
a, "zon-
er" aan
niet als
n zijn

ag van

7.

is de
volks-
hriste-
nderd.
vindt
i met
drink-
inder.
zels
enig-
doude
wijn-
rooie
enthe
r een
wordt
n, nog
ange-

hard.
ntien
n den

regel machtiger dan de private conscientie. Maar toch, dit mag zoo niet blijven. En wij, Gereformeerden, vooral hebben met beslistheid tegen deze bedenkelijke en zoo licht in zonde omtrentende usantie den strijd aan te binden. Aan te binden tegenover onszelf, aan te binden in onze gezinnen, aan te binden onder onze vrienden, aan te binden in onzen levenskring, aan te binden ook vanwege onze kerken.

We vernamen daarom met blijdschap, dat de aanbinding van dezen strijd onder-
nomen wordt, en dat in het Noorden enkele broeders zich optaken, om dezen demon aan te tasten.

Vooral de droeve ervaring van het kwaad, dat deze demon ook nog in Gereformeerde gezinnen aanricht, drong hen hertoe.

Moge er op dit pogen rusten, en moge het aan deze broeders gegeven worden, dezen strijd zoo aan te binden, dat ze metterdaad den strijd voeren met onze eigene, niet met vreemde wapens.

Dat onder die eigen wapens ook kan behooren het voor een tijd bannen uit een bepaalden kring van al wat tot bedwelmeling ook maar kan leiden, is meer dan eens door ons gezegd. Zoo verstand ook Paulus het.

Zulk tijdelijk bannen van al wat „geest” in vocht besluit, kan plicht zijn voor een gezin, voor een familie, voor een kring, soms zelfs voor een geheele gemeente.

Alles beter, dan dat deze drank zulke gezin, zulk een familie, zulk een kring, of ook zulk een gemeente verwoest.

Slechts wachte men zich voor het generaliseren.

Want dan gaat wel de ééne demon er uit, maar komt een heel andere demon door de achterdeur binnen.

Ontucht (en het zich bedrinken is ontucht) eischt steeds bestraffing. Ze moet uit ons midden weg. Want alle ontucht verderft de gemeente.

Maar gelijk geslachtsontucht duurzaam alleen door heiligung van het gebruik des huwelijks gekend wordt, niet door veroordeeling van het huwelijk, zoo is het ook hier.

Misbruik, onbruik, wettig gebruik, zijn de drie verschijningsvormen. En het verschijnt wijsheid naar de Schrift, om het leven in het zuivere pad te leiden en te houden.

Toetsing.

XL.

Ziende op de studenten, voegde Dr. Kuyper aan het vorig betoog toe:

Volgt reeds hieruit, dat éénheid van grondovertuiging onmisbaar is, wat ik „de winkel” bij „de fabriek” noemde, eischt dit evenzoo. Voor opleiding toch is éénheid een onmisbaar vereischte. Want wel moet een student afweten van allerlei richtingen en argumenten, maar hij moet die kritisch leeren beoordelen van uit éénzelfde gezichtspunt.

Een korte zinsnede, waarop Mr. Lohman aantekent:

Dit moet worden toegegeven. Maar dit bewijst dan ook niet, dat die éénheid noodig is voor eene Hoogeschool, vermits Doctor Kuyper zelf begonnen is te zeggen: een Universiteit is geen opleidingschool.

Vooral voor de Kerk kan zulk eene opleidingschool wellicht onmisbaar zijn, maar dat in het algemeen een student allerlei richtingen en argumenten kritisch moet leeren beoordelen uit éénzelfde gezichtspunt, kan alleen begeerlijk worden geacht door hem, die of de zen student wil africhten of opleiden voor een speciaal doel, (kerk, partij) of die hem wil leeren alle dingen te bezien uit het oogpunt van het woord Gods, wij hij dit houdt voor de waarheid. Doch juist van dit laatste motief is in al het voorafgaande bij Dr. Kuyper geen sprake. Het is dan ook iets geheel anders, te beweren: er is eene objectieve, ons openbare waarheid, waaraan alles moet worden getoetst; daarom zouden allen die aan eene universitaire, welke ook, arbeiden van die waarheid behooren uit te gaan, — en: de leeraren aan eene bepaalde Universiteit moeten van dezelfde grondgedachte uitgaan, omdat zij anders hun werk niet behoorlijk verrichten of den student niet genoegzaam africhten kunnen.

Hier verstaan we weer niets van.

Wie kritiek zal uitoefenen, moet toch beginnen met zelf eerst tot oordeelen bevoegd te zijn. Om dit te kunnen zijn, moet hij toch zelf eerst een standpunt hebben, van waaruit hij zijn kritiek uitoefent.

Anders krijgt men weer dat erbarmelijk eclecticisme, als uitvloeielsel daarvan die academische kritiek, die losweg, naar indrukken, op den tast af, hierop dit en daarop dat aanmerkt, en voor zichzelf een ruiker saamleest.

Is nu een student die pas aankomt, daartoe in staat?

Kunt ge u dan een opleiding, een studie-
vorming denken, zonder eenheid?

En is het dan niet waar, dat een student, op enkele zeer hooge uitzonderingen na, in de eerste jaren van zijn studie begint niet in zich op te nemen, wat zijn hoogleeraar hem biedt?

Die geest nu, dien zij aan onze Staatsuniversiteiten indrinken, is, zonder tegen-
sprake, de geest die tegen God en zijn Woord overstaat. Van een anderen geest hooren ze niets en merken ze niets.

Van keuze is dus geen sprake; en de uitkomst toont dan ook, dat de studenten, als ze van de Academie komen, op zeer enkele uitzonderingen na, denken zooals de hoogleeraren dachten.

Dat is dan slechts niet zoo, als zij reeel geloovige jongelieden zijn.

Doch dan ligt hun geloof, voor zoover zij het behielden, onverminderd naast hun wetenschap, en ze zijn onmachtig om beide te verzoenen. Juist dat is de oorzaak, dat deze geloovige mannen, op later leeftijd,

wetenschappelijk zoo zwak en verlegen staan. Velen blijven dualistisch tot aan hun dood toe.

Alle voorstelling, alsof deze studenten de keuze zouden hebben tusschen twee, drie of meer wetenschappelijke opvattingen, is niets dan pure inbeelding.

Feitelijk is het eenvoudig niet zoo.

Ze worden aan onze Universiteiten alle opgeleid van uit éénzelfde uitgangspunt, en van uit éénzelfde beginsel; en dat beginsel is het beginsel van ongelooft en revolutie.

Op die overtuiging nu rust onze eisch, dat onze zonen althans zullen opgeleid worden uit het beginsel van het geloof.

En daartegen verzet de geachte schrijver zich met alle macht.

Dat mag niet geëischt worden; dan toch zou het onderzoek van den hoogleeraar niet vrij zijn.

En die vrijheid van den hoogleeraar, dat is het waar alles op aankomt.

Libertas, neen, licentia, professoris summa lex esto.

Wat de geachte schrijver er ten slotte bijvoegt, dat hierop alleen een exceptie te maken is, zoo men alle dingen wil leeren bezien uit het oogpunt van het Woord Gods, doch dat hiervan bij Dr. Kuyper geen sprake is, doet ons de schouders ophalen.

Vooreerst toch wordt hier gesproken, alsof er onder hen, die voor Gods Woord opkomen, slechts ééne richting, ééne zienswijze bestond.

Ten tweede wordt er gehandeld, alsof het onderzoek naar en uit Gods Woord dan niet evenzeer universitair was, en alsof het resultaat van dat onderzoek vooraf vaststond.

En ten derde wordt die arme Dr. Kuyper, die juist heel zijn rede hield, om te betoogen hoe de Universiteit aan Gods Woord is te binden, den volke voorgesteld als iemand, die daar ganschelijk niet van handelt.

Hij is zoo, er staat bij: in het voorafgaande. Maar wie mag zoo een stuk uit een betoog van heel het betoog isoleren?

Voorts merkte Dr. Kuyper aan:

En bij deze argumenten komt nu nog een derde. Een Universiteit is duur, peperduur. Zal nu dat geld voor een goed deel vrijwillig worden aangebracht, dan spreekt het van zelf, dat niemand geld over heeft voor het wetenschappelijk onderzoek van twee mannen, waarvan de één stelselmatig elken steen loswikt, dien de ander met veel inspanning pas had gemetseld.

En zegt men, laat de Overheid dan de Universiteit in stand houden, zoo is dit wel, mits aan haar dan maar niet de benoeming van hoogleeraren sta, want anders worden enkel hoogleeraren benoemd uit de mannen der boven drijvende richting, en blijven de overtuigingen van de minderheden in het volk zonder wetenschappelijke ontwikkeling.

Staat het nu op de aangegeven gronden vast, dat doeltreffende universitaire inrichting binding van de Universiteit aan een grondovertuiging vordert, waarvan alle onderzoek aan die Universiteit zal uitgaan, dan rijst in de tweede plaats de vraag: op welke wijze zult ge haar daaraan binden?

En dan staat het onder alle belijders van den Christus uiteraad vast, dat ze gebonden moet zijn aan God. Ook de Universiteit moet God dienen en Zijn Wijsheid verbeelijken. Nader mag gezegd, dat de Universiteit te binden is aan het woord van God, in alle manieren waarop God zijn woord ons kond doet, in de natuur, in de historie, in ons eigen hart, in zijn Schrifttuurlijke openbaring. Bedenkt wel, een Universiteit heeft niet enkel een Theologische faculteit, maar onderzoekt ook de natuur, de historie, de rechtsleer en zooveel meer.

Te zeggen, dat ge haar bindt aan de Schrift, volstaat dus niet.

Het eerste noemt Mr. Lohman een „koopmansargument.” Voor hem te min om op te antwoorden.

Tegenover een logische redeneering zegt dit niets.

Logisch is het, dat de Universiteit geld kost, en dat dit geld of uit de beurs van particulieren moet komen, of uit de kas van de Overheid.

Wordt nu dit laatste verworpen, om de aangevoerde reden, dan blijft alleen de particuliere beurs over en klemt ten volle het argument, dat geen groep van geestverwanten geld ten offer brengt voor wat zichzelf afbreukt.

Dat is geen „koopmansargument,” maar een ziekkundig argument, waarvan de heer Lohman zoo goed als ieder de volle en niet tegen te spreken waarheid gevoelt.

Van het slot zegt hij:

Dit kan, zeide ik, worden beaamd, omdat, indien alles behoort gebonden te zijn aan God, dit natuurlijk ook het geval moet zijn met elke Universiteit.

Waarp het woordje „dus” berust, is niet duidelijk.

Kostelijk. Maar trek er dan nu ook het gevolg uit. En hoe kan dit een ander zijn, dan dat een Universiteit, zoodra ze op alle terrein tegen God en zijn eere ingaat, reeds daardoor onherroepelijk geoordeeld, en gelijk de heer Lohman vroeger zoo kras mogelijk erkende, voor onze zonen onbruikbaar is.

Het wordeke „dus” is zeer duidelijk, al is het niet duidelijk voor den geachten schrijver.

Als de Universiteit gebonden is aan het woord van God in natuur, historie, gemoed en Schriftuur, dan gaat het natuurlijk niet aan, te zeggen, dat ze alleen aan de Schrift gebonden is; en dat zegt de formule: gebonden aan de Schrift.

Uit de Pers.

Uitnemend is wat *Holl. Kerkblad* in no. 569 schreef over het onloochenbaar verband tusschen alle worsteling, die voor de vrijmaking

der Gereformeerde kerken sinds 1816 gevoerd is en nog gevoerd wordt:

Een eeuw is er noodig geweest voor de geloovigen in ons vaderland, om nog maar aanvankelijk in hun bewustzijn en in hun kerkelijk leven te ontkomen aan de doodelijke omklemming van het valsche beginsel, dat in het staatscreatuur der Reglementaire Organisatie van 1816 belichaamd was.

De Kerk als Kerk als Gemeente van Christus, als de Gemeenschap der heiligen, als het Bondsvolk des Heeren, werd door de Reglementaire Organisatie geheel naar den achtergrond gedrongen. De Reglementaire Organisatie rekent haar niet, maar rekent slechts zichzelf. En de Kerk, de Gemeente, moest zich daar tegenin worstelen, haar eigen bewustzijn sterken, en als gemeente zich zoeken te openbaren, tegen de Reglementaire Organisatie in, haar eindelijk bekampend en zich loswringend uit haar boel.

Die worsteling is niet ten einde. Zij gaat nog immer door. Gelijk zij vóór 1834 bestond, zoo gaat zij nu 1834 door, en gelijk ze tot 1836 werd voortgezet, zoo gaat ze nu 1836 voort.

Dit te o kennen is slechts mogelijk voor wie de worsteling tusschen de Kerk des Heeren en de val che macht der Reglementaire Organisatie niet recht ziet, niet onderscheidt. Zulk een verenselvig dan de Kerk met de valsche macht, welke haar plaats zoekt in te nemen.

Verklaart men de Kerk en die Organisatie sinds 1816 voor één en hetzelfde, dan is er tusschen 1816 en 1834 geen Kerk van Christus. Dan komt er pas in 1834 weer een Kerk. Dan is er na 1834 slechts een Kerk in den kring der Afscheiding. Dan worstelt van 1834 tot 1836 geen Kerk onder de reglementen tegen de Organisatie. Dan kan er ook in 1836 van geen reformatie der Kerk sprake zijn, maar slechts van een nitbre ding der Kerk van 1834. En dan is er sinds slechts een valsche lijke genaemde Kerk onder de reglementen van 1816 en een ware Kerk in de Gereformeerde Kerken.

Geen andere strijd wordt er dan voor de Kerk des Heeren in ons vaderland gekend dan die van de Gereformeerde Kerken tegen de Hervormde, als van twee lichamen die eigenlijk niets met el kander te maken hebben.

Dere beschouwing is de onze niet.

De Kerk, de Gemeente van Christus, bestond in ons vaderland in den aanvang der 19e eeuw; en dezelfde Kerk bestaat nog bij het einde der eeuw. Bij den aanvang der eeuw was de Kerk ingesloten en niet instaat om weerstand te bieden tegen de vreemde macht der Organisatie, die haar opgedrongen, opgelegd werd; om over haar te heerschen; om de vrijheid en het recht, dat zij van haar God ontving, haar te ontnemen; en om haar te verbasten en te vervreemden. Maar onder de verdrukking leefde de Kerk als Israël in Egypte. Zij kwam tot ontwakning, tot verzet, tot strijd tegen de valsche macht. En in 1834 ontkenen zij ten deele en began haar reformatie naar het Woord Gods, voor zooveel zij hiervoor toen reeds licht en genade ontving. Groter was echter het deel der Kerk, dat in 1834 nog krachteloos neerlag, of in make de verhouding der Kerk tot de valsche Organisatie om het rechte licht worstelde. Dit deel der Kerk werd zich allengs meer bewust en begon den strijd onder de Organisatie tegen de Organisatie. Deze strijd leidde ten deele in 1836 tot verbreking van den boel der Organisatie, tot vrijnaking der Kerk, en tot vereniging met de ontkomenen van 1834, om in éénheid het werk van de reformatie der Kerk voort te zetten. Ten deele echter leeft nog de Kerk des Heeren in ons vaderland onder de valsche macht, die vreemd aan haar leven is, en die Geest des Heeren prikkelend doet door het Verbond en de Waarheid Gods tot nieuwe en voortgezette worsteling, om het leven van Christus Gemeente tegenover de valsche Reglementaire Organisatie tot openbaring te brengen, te handhaven, en tot den strijd te leiden om vrijmaking.

't Is één worsteling over heel de 19e eeuw.

Niet overal beschreef het licht van Gods Woord de Kerk des Heeren even zuiver. Niet overal was het leven uit God even krachtig. Niet overal was de wasdom gelijk. Niet allen waren even ver. Er was ook verscheidenheid van oordeel. Maar het was één en dezelfde strijd. De ééne levensworsteling van de Kerk des Heeren in ons vaderland.

Het werk Gods, in 1834 door de vaders der Scheiding aangevangen, en sinds voortgezet, ging ons allen aan. Het gold de Kerk des Heeren, tot welke wij en onze vaders behoorden.

Maar het werk Gods na 1834 onder de Reglementaire Organisatie ging ons allen evenzeer aan: het gold niet minder de Kerk des Heeren, tot welke wij en onze vaders behoorden.

Zoo gaat ook het werk Gods van 1836 ons al len aan, en dengenen, die sinds 1834 ontkenen, en allen, voor wie in 1836 de boei brak, en hun, die in 1836 nog bleven, waar ze waren. Het gold voor ons allen, die des Heeren zijn, de Kerk des Heeren waartoe wij en onze vaders behoorden.

Zoo geldt ook het werk Gods in de Gereformeerde Kerken, die tot eenheid komen in ons vaderland, allen geloovigen, die het zaad der Kerk zijn, welke de Heere in ons vaderland in vroeger eeuwen plantte; hetzij zij reeds in die Gereformeerde Kerken voor de Kerk des Heeren meeleven en meewerken; hetzij ze ook slechts bij den Dienst des Woords naar een proek komen luisteren; hetzij ze ook nog slechts wortelen in hun leven onder de onbegrepen Organisatie van 1816, of zich op hun wijze tot den kamp tegen de valsche beginselen onder de reglementaire boeien aangevonden Verloochening van gemeenschap is hier ten deele verloochen van de Kerk en het Verbond des Heeren.

Maar daarom ook raakt het werk Gods, dat nog in de Kerk des Heeren onder de Reglementaire Organisatie gewrocht wordt, allen, die tot Gods Gemeente in ons vaderland behooren; niet het minst hun, die door genade in den weg der vrijheid tot openbaring van des Heeren Kerk naar zijn Woord ontkwamen. Verloochening van gemeenschap is ook hier verloochening van de Kerk en het Verbond des Heeren.

't Is er me, als in Zuid-Afrika, in den strijd van de Hollandse nationaliteit tegen de Engelse overheersching. Eerst verstoonden de Hollanders hun roeping te zwak, om hun nationaliteit tegen de Engelse te openbaren als een eigen volk. Toen kwam er sporadisch verzet, waarvan Slachtersrecht getuigt. Sinds oordeelden de voortrekkers, dat ze den ossenwagen moesten inspannen, optrekkende, om op eigen terrein hun eigen leven te ontwikkelen. Anderen bleven achter, maar om Hollanders te blijven. Als straks de Oranje-Vrijstaat en Transvaal zich zelfstandig ontwikkelden, gaan dan die twee elkander niet aan? Zij gevoelen veelver hun verplichting, om tot eenheid te komen.

En gaan die Republieken den Hollanders in Kaap Kolonie en Natal niet aant? Of hebben de Hollan der in de Engelse Kolonien niets te beuden voor de Republieken? Is de strijd der Hollanders in het Kaapsche Parlement niets voor de natie in de Republieken? En gaan de gebeurtenissen in Pretoria en Bloemfontein den Kaapschen Hollanders niet aan?

Is het niet één worsteling van de Kaap over de Oranjerivier en de Vaal tot aan de Limpopo? Zeker, er is verschil van positie, maar toch kloppen de Hollandse harten gelijk in den kamp, die gestreden wordt. Ook de Hollanders, die uit de Kolonien nog niet tot de Boeren overgaan, of zelfs meenen, tegen hun hart in, zich tot de Engelsen te moeten rekenen, — hebben deel in het lot, dat de Hollandse nationaliteit in Zuid-Afrika tegenover het Engelse streven najaagt.

Zoo is het ook met den strijd, die door de Kerk van Christus in ons vaderland tegen de Reglementaire Organisatie der 19e eeuw gestreden werd en die nog steeds voortduurt. Hoe ongelijk ook van positie de Heeren Volk in dien strijd gerekend moet worden, toch geldt ook hier dezelfde gemeenschap niet enkel in nationaliteit, maar ook in confesioneelen en geestelijken zin.

Die strijd duurt voort. Over heel de erve der vaderen bedreeft de Reglementaire Organisatie de Kerk des Heeren. Ja, gelijk de Engelsen de suze

reiniteit over Transvaal niet wilden loslaten en zich door kuiperij in Johannesburg een Engelse sterke zochten te verkrijgen tot vernietiging van de vrijheid der Republieken en de Hollandse nationaliteit, — zoo blijft het beginsel der Reglementaire Organisatie loeren op de Gereformeerde Kerken, om de vrijlatende des Heeren nog in denouden strik te vangen.

De strijd duurt voort. En elk man in de Kerk des Heeren heeft hart en hand in die worsteling te bieden.

Zoo ga dan ook over en voor dien kamp ons woord uit.

Dit is alles duidelijk, zoo men maar klaarlijk het onderscheid tusschen het organisme der Kerk en de kerkelijke instituten in het oog houdt.

In 1816 zijn de Gereformeerde instituten weggebroeken, en is één onkerkelijk instituut daarvoor in de plaats gesteld.

Tegen dat instituut is geworsteld van 1816—1834; door een andere groep van 1834—1836; en tegen datzelfde valsche instituut worstelt thans een derde groep, tot God te zijner staat ook haar in de vrijheid uitvoert, en haar in staat stelt, weer in Gereformeerde kerkelijke instituten te gaan leven.

Buiteuland.

Duitschland. Het oordeel in Christelijke kringen over den oorlog van Engeland met de Z.-A. Republieken.

Het is opmerkelijk, hoe in Duitschland in Christelijke kringen de gedachten omtrent de Transvaalse Boeren veranderd zijn.

In de *Allgem. Ev. Luth. Kirchenz.* kon men eenige maanden geleden artikelen lezen, waarin de Boeren voorgesteld werden als tegenstanders van de Zending, als menschen die wel een doode rechtvaardigheid zijn toegedaan, doch wien het over het algemeen aan oprechte Godsvrucht ontbreekt. Sedert heeft men een anderen kijk op de dingen gekregen. Een Duitsch zending, die 40 jaren lang in de Transvaalse Republiek gearbeid heeft, schreef, dat hij nooit in zijn arbeid gehinderd werd door de burgers, en liet zich overigens zeer sympathiek over onze stamverwanten in Zuid-Afrika uit.

Dit schrijven werd in ons blad opgenomen, en uit andere uittalingen kon men merken dat men in Duitse Christelijke kringen de toestanden in de Zuid-Afrikaansche Republieken niet langer door een Engelsen bril wilde bezien. Er kwamen in de *Allgem. Ev. Luth. Kitz.* artikelen voor, waaruit het duidelijk bleek dat men veel gevoelde voor het kleine, maar moedige volk, dat biddende ten strijde was getogen.

De redactie ontving nu een anonieme briefkaart uit Glasgow, waarin datgene wat in het blad over Transvaal gestaan had voor „leugens” werd verklaard. Een andere briefkaart ontving de redactie uit Engeland, waarin de gelachte werd geopperd dat zij door president Kruger was ongekocht om „leugens” omtrent Transvaal te verspreiden.

Naar aanleiding van die verclachtmaking zegt de redactie, dat zij uit het feit dat de schrijver haar blad leest, besluit dat deze tot de Christelijke kringen van Engeland behoort. Daaruit is te zien, tot welk een diepte het vroeger zoo geroemde Engelse Christendom gezonken is. Immers gelijk de schrijvers van de briefkaarten zich uitdrukten, denken er velen. „Er is dus ook bij het Christenvolk van Engeland geen tot zich zelve komen, geen buigen voor de vreeselijke Godsgerichten, die thans over het land gekomen zijn, maar zelfverheffing en laster. De geheele Christelijke wereld staat met gevouwen handen voor hetgeen er in Zuid-Afrika plaats heeft, waar de berekeningen van veldheeren, geoefend in den krijg, tot schande geworden zijn en groote, welgewapende legers door eenvoudige vrome boeren zijn weggemaaid. Alles doet den trots en de vermetelheid der Engelsen aanvoorders kennen — wij zullen niet teruggaan, zeide generaal Buller vóór den slag bij de Toegela — en daarentegen de ootmoed en het welvaren der boeren tegenover de geweldige legermachten, hoewel zij niet verstanden, maar dat en nacht tot God om bijstand riepen en al hun betrouwen op Hem stelden. En hoe God voor hen uittoog, hunne eenvoudige aanvoorders met bewonderenswaardige wijsheid en scherpsinnigheid begaafde en de herten van hunne menschen met leeuwenmoed vervulde, zoodat zij den enen slag na den anderen wonnen, en thans nog bij het bloedige veld van den Toegela een gloriejke overwinning behaalden. „Dat is niet menschenwerk,” zeide reeds de oude Krüger, toen hem de tijding van de overwinning bij Colenso gebracht werd. Dat is Gods vinger, zoo zegt men door de geheele Christenheid, en zij bidt en erkent, dat hier een krachtige sprake Gods komt tot alle volken, dat Hij nog de oude God is, die door velen en door weinigen helpen kan, en dat niet paarden en wagens de overwinning geven, maar Hij die het lot der volken in zijne weegschaal houdt, en de zege aan hen geeft, die op Hem vertrouwen. Wanneer men voor dat alles in wereldsche kringen van Engeland blind is, wanneer men, onvatbaar voor alle boetvaardigheid, verwaten op den geldbuidel slaan en verwaten om de uitzending van nog 50,000 soldaten en nog eens 50,000 soldaten roept, om de boeren ten slotte tot rede te brengen, hunne vestingen te slechten en ze te ontwerpen, gelijk men met Indië deed, dan kan ons dit niet verwonderen. Maar dat men ook in Christelijke kringen niet erkent: God strijdt tegen Engeland en zegent de geboden en de wapenen der boeren; dat men de oogen voor de zonden sluit, waardoor Engeland zich het gericht op den hals gehaald heeft, en telkens weer opnieuw op den hals heeft; dat is een van de bedenkelijkste verschijnselen in dezen oorlog. Wanneer het zout smakeloos geworden is, waarmede zal men zouten? Wie zal nu den arm Gods tegenhouden, die dreigend tegen Englands macht is opgeheven, terwijl geen Mozes noch Samuel boetvaardig voor de zonde des volks bidt? Er is een geest der verblindig over het gansche land uitgesloten, gelijk nog ooit te voren.”

Alsdre redactie van de *Allg. E. L. K.* Wij onderschrijven dit oordeel; alleen willen wij opmerken, dat Christenen als een S'ead en anderen, het wel degelijk uitspreken, dat de oorlog in Zuid-Afrika eene zonde is van het Engelse volk en van de Engelse Overheid. Maar al te weinig wordt de toon vernomen, dat de zonde van de kapitalisten en de zonde van de staatslieden, die eene imperialistische politiek dreeven, ook de schuld is van het, ja in de eerste plaats de schuld, van het Christenvolk. Toen de heiligheid des Heeren en de zonde des volks voor den geest van den profet Jesaja werden gebracht, riep deze Godman uit: „Wee mij, want ik verga, omdat ik een man van onreine lippen ben en woon te midden van een

volk dat onrein van lippen is, want mijne oogen hebben den Heere der heerschers gezien.” De profet verstonde het dus goed, dat de zonde van het Joodsche volk mede zijne zonde was.

Enmaal was het in Engeland anders, toen het namelijk vóór 125 jaren in een oorlog met de Amerikaansche kolonien, die zich vrij wilden vechten, gewikkeld was. Toen kon de stem van het Woord Gods in het Parlement duidelijk gehoord worden. Niemand minder dan de staatsman Pitt (lord Chatham) rief toen aan om vrede te maken, en betoogde dat de Amerikanen recht op vrijheid hadden. En toen lord Suffolk ried om de Indianen in den oorlog tegen de Amerikanen aan te wenden, omdat men alle middelen moest gebruiken, die God en de natuur in handen gegeven hadden,” toen verhoef zich Pitt nog eenmaal van zijn zetel en hield eene krachtige rede. Hij verklaarde zich verederd te gevoelen een dergelijke taal in het Huis te moeten hooren. Hij wilde niet onderzoeken, welke voorstellingen de edele lord omtrent God en de natuur had, maar hij moest de uitgesproken beginselen in naam der religie en in naam der menscheijkheid als afschuwelijk brandmerken. „De sanctie Gods en der natuur over de moorden van het Indiaansche scalpeermes innemen, de vernielwoede van bloeddrostige wilden gebruiken tegen onschuldigen, is in strijd met alle moraal, met alle gevoel van humaniteit, met alle eergevoel. Deze afschuwelijke beginselen moeten op het scherpst veroordeeld worden. Pitt beriep zich op het godsdienstig gevoel van de leden van het Hoogerhuis en van de bisschoppen, om Engeland voor dat brandmerk te bewaren; de Lords moesten de waardigheid van hunne voorouders en hunne eigene waardigheid bedenken; de eer des lands, de geest der constitutie moest zich tegen het ontzettende voornemen verzetten. „Van de beangst des dezer warden,” zoo riep Pitt uit, „zien de voorvaders van de edele Lords met tegenzin op de schande des lands. . . . De onbarmhartige wilden, die naar bloed dorsten, te willen loslaten! Tegen wie? Tegen onze evangelische broeders! Hun land verwoesten, hunne woningen onoverbaten, hunne namen en hun ras laten uitdogen, door de hulp van afschuwelijke bloedhonden van den oorlog! Spanje kan niet langer aanspraak maken op de eerste plaats in barbaarsheid. De Spanjaarden hebben bloedhonden losgelaten tegen de ellendige inboorgenen van Mexico, maar wij, nog roekeloos, hitten de bloedhonden van den oorlog aan tegen onze landslieden in Amerika, die met ons door elken hand, welken de humaniteit knoopt kan, verbonden zijn.” Hij bezwoer de Lords om op het infame voornemen het stempel van de publieke verachting te zetten, en eischte van de bisschoppen, dat zij het land voor de schriklijke zonde zouden bewaren. Mylords! riep hij uit: ik ben oud en zwak en nu niet in staat meer te zeggen, maar mijn gevoel, mijn ernst waren te groot, dan dat ik mij korter had kunnen uitdrukken; ik zou mij dezen nacht niet rustig te bed kunnen leggen en mijn oud hoofd op het kussen laten rusten, wanneer ik hier niet mijn afschuw voor de geuite ongehoorde en verachtelijke grondstellingen uitgesproken had.” Aldus de oude Pitt voor 125 jaren; en thans?

De A. E. K. wijst er op, dat tegen de gedachte om de wilde Kaffers tegen een Christelijk volk te wapenen, en tegen al de gruwelen die het Engelse leger in den krijg tegen de Boeren bedreef, geen woord in regeringskringen en nauwelijks eene stem uit Christelijke kringen gehoord is. Men doet alsof dit alles niets is, men wil de dingen niet onderzoeken, om er niet tegen te getuigen. Men meent dat elk blad, dat zijn ergernis uitsprekt over de wijze waarop de Engelsen krijg voeren en over hunne gemeene soldaten, met goud uit de Transvaal betaald wordt. Men denkt dat de gehele pers van Duitschland, Noord-Amerika, Frankrijk, Rusland, Oostenrijk enz. met Krügers goed is omgekocht! Maar daarmede worden de feiten niet ongedaan gemaakt; veeleer zijn de dingen, intusschen door betrouwbare getuigen gestaafd, gebleken veel erger te zijn, dan men eerst geloofde.

Het is een feit, hetwelk door brieven van Engelse soldaten is bevestigd, dat de Engelse „brave jongens” na den slag bij Elands-laagte horloges en geld in menigte hadden; zij hadden doodden en gewonden beroofd. Brieven van menschen die aan de zijde der boeren stredden, deelen mede, dat de landiers met de om levensbehoud vragende of gewonde vijanden niet naar het oude rooverspatroon: „je geld of je leven”, maar naar het nieuwe: „eerst je geld, daarna je leven” handelden. Hadden zij het geld ontvangen en het horloge er bij, dan werd die man neergestooten. Zij vergenoegden zich niet met de eenvoudige verwonding hunner tegenstanders, maar bearbeidden ze met ongehoorde ruwheid met hunne lansen. Een Duitsch arts vond in het hospitaal een mensch, die meer dan tien lansenstekingen gehad en zeide dat het omdraaien der lansen in de wonden het smartelijkst geweest was. Zij moeten vreeselijk huishoudingen hebben, die „brave jongens” de landiers. Daaruit is het te verklaren, dat de boeren gewonden hebben geen van deze roovers en moordenaars te laten leven, wanneer zij in hunne handen vielen. En zij vielen in hunne handen. Eettelijke honderden werden door de boeren ontsingeld en tot zes man neergeschoten, welke zes aan de hunnen bericht moesten brengen van hetgeen er gebeurd was. Zij hadden zich als wilde dieren gedragen, zij vonden hun dood als wilde dieren. Maar niet alleen traden enkele ruwe Engelse soldaten de eischen van het Christendom en de humaniteit met voeten. De *Cape Times* (een blad dat in de Kaap verschijnt) eischt openlijk, dat men den verwonden boeren geneeskundige hulp en verpleging zooveel mogelijk zal onthouden, om ze te gronde te laten gaan. Overeenkomstig dezen eisch werden dan ook door de Engelsen onderscheidene arzen van het slagveld weggevoerd, ofschoon zij geen wapens droegen. Zij werden naar de Kaapstad gebracht, waar men hen weer vrij liet. Doch zij waren een reeks van dagen verhindert geweest de Boeren te helpen.

Er werden ambulances opgehouden, die den gekwetsten Boeren hulp moesten brengen. Hoe de Engelsen met den gewonden boereengeneraal Kock gehandeld hebben, zoodat hij tengevolge van barbaarsche verwaarloozing stierf, is bekend. De wreedenheden der Engelsen komen niet voor rekening van enkelen, maar zij hebben volgens een systeem plaats. Dit blijkt ook uit de behandeling der gevangenen, die men in open spoorwagens vervoerde, ze aldus aan wind en weder blootstellende; en in de stad gekomen, werden zij aan den spot van het gemeen prijsgegeven, daarna in een oud schip samengepakt of ook in het tuchthuis onderdak gebracht. Het geheele Engelse leger schijnt door den geest van Cecil Rhodes beziel, bij wien „de zedelijke zijde weinig ontwikkeld is”, volgens getuigenis van zijne vrijen-

den. Vervolgens haalt het blad de getuigenis aan van vrijheer van Dalwig, een Pruisisch ritmeester, waarna blijkt, dat Engelse officieren vrouwen, kinderen en grijsaards neerschoten en meehielden, om huizen in brand te steken. In Holfontein werden 5 meisjes door Kaffers vastgehouden en door Engelse officieren op de afschuwelijkste wijze mishandeld; en trots al deze gruwelen is er in Engeland geen boetvaardigheid!

Daarna wordt aangegeven, hoe de Boeren zich tegenover hunne vijanden gedragen, en welke bewijzen er zijn, dat de vinger Gods hen leidt.

Het deed ons goed, deze dingen in een Lutherisch blad te lezen. Immers stonden de Calvinisten bij de Duitse Lutherischen tot hertoe in geen goed bloed; volgens vele Lutherischen staat Gereformerd en rationalistisch op één lijn, terwijl andere van oordeel zijn, dat de Calvinisten niet anders dan drijvers der praedestinatie zijn, waarvan de ongunstige morele gevolgen volgens hen niet kunnen uitblijven. Men ziet het nu voor oogen, dat het Calvinisme niet dan verderfelijke invloed heeft uitgeoefend, dien men er in sommige kringen aan toeschreef. Wellicht zal men er toe komen om in Christelijke kringen een verband te zoeken tusschen het formalisme, den uitwendigen vormdienst, waartoe velen in Engeland vervielen, die leden willen zijn van de kerk van Engeland, en het ongelooft dat zich in de Nonconformistische kerken openbaarde, waartegen de machtige prediker Spurgeon zijne stem verheft.

Laat men in Duitschland ook niet vergeten, dat het hoofd van de Pruisische landskerk, de Duitse keizer, officieel de opperste bisschop van de kerk die de meeste leden telt, vriendelijke handdrukken heeft gewisseld met den gekroonden moordenaar, onder wiens toelating een driemaal honderdduizend Armenische Christenen zijn vermoord! Laat men in Duitschland niet uit het oog verliezen, dat de Duitse keizer, toen hij Jeruzalem bezocht om daar een evangelische kerk te openen, den sultan van Turkije zijn vriend genoemd heeft.

Laat men Nederlanders ook niet uit het oog verliezen, dat het Ned. Herv. kerkgenootschap bij de ceremoniën in Jeruzalem, die ieder tegen de horst moest stuiten, officieel vertegenwoordigd werd.

Laat men Nederlanders ook niet over het hoofd zien, dat wij nu al langer dan 25 jaren oorlog hebben gevoerd tegen Atjeh, en dat tot hertoe geen belijder van den Christus tot de overtuiging is gekomen, dat de oorlog rechtvaardig is! Wat al menschenlevens heeft die oorlog reeds gekost!

Mocht de vernedering die Engeland ondergaat, ook ons volk tot een voorbeeld zijn.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

„DOLEN.”

XIX.

Des Heeren dag brak aan, en Geertje was bekend gemaakt, dat zij dezen Zondag een „kerkbeurt” zou hebben, en den volgende na twaalfen geheel vrij zou wezen.

Dienavonds ging het meisje dien morgen ter kerk. Toen zij er uit kwam, vroeg de juffrouw waar zij was geweest.

„Wel, hier in de Kapel,” zei Geertje.

„In de Kapel? Dus ben je naar de kerk geweest?”

„Ja, was immers mijn kerkbeurt.”

De juffrouw had tot antwoord slechts een wat minachtelijk lach. Doch de ander voelde heel goed wat dat beduidde. Al vertelde het uithangbord, dat men 't hier van Gods genade verwachtte, toch stond de juffrouw verbaasd, dat de meid die een kerkbeurt had, ook heus ter kerk ging. „Bleek duidelijk, dat zoo iets hier als overbodig werd beschouwd.”

Nu er zijn meer vrome uithangborden, maar achter heel veel onvroems gebeurt. Maar de Heere God ziet het, en er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht.

Tijdens de kerkbeurt was de winkel geregeld zijn gang gegaan. Doch tegen twee uur werd algemeene werkstaking bevolen. „Een mensch moet ook eens wat hebben,” zei de winkelster. „Daar is de Zondag toch ook voor.”

„Heel zwierig gekleed ging zij weldra uit, en liet Geertje voor 't eten zorgen, dat vrij wat zorg eischte. Vond het meisje 't minder prettig, dat zij heel den dag verder zou moeten thuisblijven, de maaltijd, kostelijker dan zij er ooit een bij den koster had gehad misschien, bracht haar weer in goeden luim. Doch weer volgde, want om vijf uur — men at toen vrij vroeg — zei de juffrouw: „Als je soms eens naar moeder wilt, ga je gang.”

Dat behoeft Geertje geen tweemaal gezegd te worden; 't viel bijzonder mee. Weldra was zo in 't gasthuis aangeland. Moeder, die nu des koster's huis ook verneemt, was aanwezig en hoorde van Geertje niet dan goed van haar nieuwen dienst. Dat de winkel ook Zondags open was, vond moeder wel niet goed, maar toen de dochter opmerkte: „U moet toch ook wel Zondags werken,” deed zij er 't zwijgen toe. Zeer voldaan over haar dag kwam 't meisje weer thuis. „'t Was een geheel andere Zondag geweest dan bij den koster, geen dag van den Heeren, al was er ten minste één nog naar de kerk geweest, wat hier zelden voorkwam, zooals Geertje zeer goed begreep. Toch vond zij het zoo veel prettiger. Men werd hier niet met den Catechismus geplaagd, geen mensch was hier fijn en men behield van vroolijkheid. Nu, dit laatste is goed. „God ontmoet den vroolijken,” zegt de Schrift. Maar er is een zich verblijden in den Heere en ook een ander.

Welke vreugd hier gezocht werd, bleek een paar dagen later, toen op een stillen namiddag de huisvrouw, die zich mooi had aangekleed, tot Geertje zei: „De knecht kan 't nu wel af, wil je ook eens mee gaan naar 't Doolhof?”

Hoeveel Geertje ook van die inrichting had gehoord, zij was er nog nooit geweest. Want de koster was sterk tegen al zulke wereldsche vermakelen, en bovendien 't kostte 8 duiten (4 cents) om er in te komen. Met blijdschap nam zij nu de uitnodiging aan.

Het Doolhof — het mooiste namelijk; er waren er meer — lag op de Prinsengracht bij de Loosiergracht. (Allen de poort er van is nog herkenbaar, maar wordt niet meer gebruikt. Op de plek staat nu een school).

De bezoekers wandelden naar de Prinsengracht en traden binnen. Op een groote plaats of hof met groen geboomte zaten op banken een aantal meest jonge menschen, jongens en meisjes, hier te drinken of nog wat sterkers. Daarmee bevochtten zij de scharetjes, d. i. gedroogde scholletjes, die zij er bij aten. Naar

deze lekkernij, die een sterk gebit vereischte, heette het hier scharetje. Ook Geertje kreeg van de lekkernijen haar behoorlijk deel, dat haar echter minder aantrok. Veel meer genoot zij van de fontein van de bedriegjes, die als men op een plek liep plaatselijk begonnen te spuiten, zoodat de straatjes iemand een verfrischende gaven, die anders alleen in het Oosten gebruikelijk is. Menschen, die dit „Oude Doolhof” nog gezien hebben, verzekeren trouwens, dat die fontein van de wandelaars „als nuchtere kalveren deden huppelen.” Of echter al die huppelaars en huppelaars nuchter waren is een andere vraag. Later, in den tijd waarin ik zelf 't Doolhof heb gekend, was 't drinken en huppelen lang uit.

Wat Geertje echter 't aardigst vond was het doolhof zelf: een kunstige saamstelling van heksen en laantjes, alle aardig begroeid, maar zoo ingericht, dat men er telkens vast of doodliep, en dan weermom moest en een ander paadje inslaan. Men kon er heel gemakkelijk in, doch er uit te komen was zeer lastig, net als bij meer dingen in de wereld. Want al zijn de doolhoven, waar de naam voorstond, te Amsterdam lang verdwenen, toch zijn er nog heel veel doolhoven in die stad — en elders.

Ook Geertje moest natuurlijk 't doolhof in; de juffrouw was er te moe en ook wel wat dik voor. Wat was dat aardig. Doch de meesters vond eindelijk, dat Geertje wel heel lang „doolde,” want er ging een bengel ten teken dat de „voorstelling” zou beginnen.

„Kom je haast, meid,” riep de juffrouw, „anders zitten we achteraf.”

Geertje repte zich om te komen, maar in een doolhof is, net als meer op aarde, haast een slecht middel om zijn doel te bereiken. Overal liep zij tegen heksen aan, en moest weermom. Ten slotte voelde zij zich eensklaps om 't lijf gegrepen en een forse kwant tilde haar, terwijl zij een schreeuw gaf, en al 't volkje, rondom van pret juichte, over de heining.

„'t Is niets meid,” zei de jonge gast, en de juffrouw lachte dat zij schudde. Achter den hof lag een zaal, waar Geertje en haar vrouw plaats namen op een der banken, die in rijen achter elkaar op liepen. 't Ging daarbinnen vrij luidruchtig toe. Sommigen verklikten zich met een nog overgebleven scharetje, anderen met appelen en noten. Eenigen, die blijkbaar wat veel gedronken hadden, zaten luidleels te zingen. Mannen en vrouwen, jong en oud, maar blijkbaar juist niet uit de deftigste standen, zaten dooreen en hadden soms dulle pret. Er waren ook enkele vaders, die een pijpje zaten te rooken, „toebak te smyken,” zooals men toen nog vaak zei, en die blijkbaar meer kwamen om hun kinderen een plezier te doen. Al deze lieden zaten in afwachting dat de vertooning zou beginnen.

JUST BESCHIED.

Iemand die geroepen was de armen te verzorgen, kwam eens bij een welgesteld man om een gave te vragen. De man liet hem uitspreken, en zei toen kortaf:

„Daar kan ik niet aan doen; waarom zou ik anderen helpen? Ik moet ook zelf zorgen dat ik er kom.”

„Mag ik u iets vragen?” sprak de bezoeker. „O ja,” was 't antwoord, „dat kost niets.”

„Nu, zeg mij dan van wien hebt gij het leven ontvangen?”

„Het leven? Wel, van God.”

„En uw twee gezonde armen?”

„Natuurlijk ook.”

„En uw eetlust, die blijkbaar goed is?”

„Net zoo.”

„Ge ziet dus, dat ge volstrekt niet zelf kunt zorgen, dat ge er komt.”

„Goed, maar wat zou dat?”

„Wel, dat gij, al was er geen enkele andere reden, reeds om Gods wil zoudt moeten geven als een gering bewijs van uw dankbaarheid. Zoudt ge wel voor tienduizend gulden uw oogen willen missen?”

„Neen, zeker niet.”

„Welu, bedenkt dan hoeveel ge om niet ontvangen hebt, want ook al wat ge bezit is Gods gave. Gij kunt niets geven, dat ge niet ontvangen hebt. Ik kon veel meer zeggen, maar als gij nadenkt is dit reeds genoeg.”

De man beloofde dat hij zou nadenken. Een week daarna zond hij honderd gulden, en schreef er bij: Ik zie met schaamte dat gij gelijk hebt en ook dat er nog veel meer redenen zijn. Waarom heeft men mij dat niet eer gezegd?

Die laatste vraag kwam nu wel niet te pas, want ieder die den Bijbel kan lezen, kan al deze dingen weten, maar toch was het goed dat de man zich overtuigen liet.

Hoe zou 't komen, dat velen die eigenlijk lang overtuigd zijn, toch zoo zelden iets voor anderen over hebben?

1) NIET opgeheven, vrienden; dat is een uitdrukking in dit en dergelijke gevallen geheel verkeerd.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPE: Leerdam, B. J. A. de Vries, te Fijn-aart. — IJlst, J. Brouwer, te O. en N. Wetering. — Sneek, C. W. J. van Lummel, te IJlst. — Cuijdaard, Weenen, cand. te Hasselt.

AANGENOMEN: Overschild, S. Bos, te Nieuw-Amsterdam. — Zuidland, H. A. van Andel, cand. te Gorinchem.

BEDANKT: Oud-Beerland, 's-Gravendijk en IJseke, H. A. van Andel, cand. te Groningen. — Grijskerke, J. H. Donner Jr., te Nieuw-dorp.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPE: Den Bommel, J. H. Schreuder, te Overzande. — Klaarswaal, J. W. Verburg Jr., cand. te Utrecht. — Roosendaal, D. Hellena, te Dokkum. — Gorinchem, C. J. van Paessen, te Meppel. — Frederiksoord, W. van Deursen, te Urmond. — Zierikzee, B. C. Verhagen, cand. te Utrecht. — Middelham, J. G. Brunning, te Leerdam. — Ooch en Heesch, J. Herderschee, te Deventer. — Dongium, F. Idema, cand. te Groningen. — Delft, A. ten Have, te Emmen-Buiten.

AANGENOMEN: Odoorn, J. N. Drost, cand. te Bolward. — Nieuw Stadskanaal, W. C. Mense, te Aalten. — Schermerhorn, K. E. Bart, cand. — Lemele, G. Henneman, cand. te Amsterdam.

BEDANKT: Spaarndam, Spaarndam en Oud- en Nieuw-Gastel, P. de Loos, cand. te Zierikzee. — De Leur, F. J. J. Loeff Az., te Breda. — Loeuven en Puijk, C. Hennemann, cand. te Amsterdam. — Heteren, F. J. van der Plasse, te Hasselt. — Waddingevoen, L. Ocken, te Spijk. — De Wijk en Zuid-Scharwoude, D. Edens, cand. te Groningen.

Advertentien.

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, na een langdurig lijden, in zijn Heer en Heiland, onze geliefde Vader,
GEURT PLEITER,
in den ouderdom van ruim 74 jaren.
S. PLEITER.
L. PLEITER.
B. PLEITER.
Hattem, 30 Januari 1900.

Bij dezen betuig ik mijn hartelijken dank voor de vele en treffende bewijzen van deelneming, ondervonden bij het overlijden van van mijnen innig geliefden Echtgenoot,

De B. C. P. SLUYTER,
in leven Predikant bij de Geref. Kerk van Overtoom.

Uit aller naam,
de Wed. D. C. P. SLUYTER—
TIMMERMEESTER.

Onzen hartelijken dank aan allen, die hunne deelneming betuigden in het verlies, dat ons trof.
Wed. R. H. VOS—ASSIES.
E. VOS.
H. VOS.
Vrienden, 7 Februari 1900.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten,

WESTERMARKT No. 21

AMSTERDAM.

Alom verkrijgbaar:
Afrikaanders Krijgszang.

Op de bekende oud-Nederlandsche wijs:

„Berg op Zom! Houd u vroom!”

Aan de moedige strijders van Transvaal

en Oranje-Vrijstaat,

opgedragen door eenige Nederlanders.

MUZIEK VOOR ZANG EN PIANO.

..... Dit lied trilt van leven, de woorden er in tintelen van innerlijken gloed, en het doet ons tot beschams toe erkennen, hoe machtig onze vaders door den poetischen drang waren aangegepen, zoo men dit lied vergelijkt met veel dat thans onder ons gedicht, zoo niet maar gerijmd wordt.

Dit vers is een volkspoezie, het is zoo, maar als zoodanig een brillant van het echte water. (De Herant).

De netto opbrengst dezer uitgave wordt aangewend ten bate der Republieken.
Prijs f 0.10.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORRIJEN
Amsterdam.
Pretoria. HÖVEKER & WORMSER.

Ouderlingen.

Schaft u aan: **HANDELINGEN** van het Regeer-Ouderlingen-Congres (1888) bevattende behalve uitvoerig verslag van al het verhandelde, de volgende referaten: Dr. v. d. Beron: Arbeid in en buiten de gemeente. Dr. G. RING-SALDA: Het ambt des Ouderlings. Dr. A. V. VERLO: De roeping en vereischen d. Ouderlingen. Dr. W. A. VROUW: Over de Ouderling. Dr. G. VELD: De verhouding van den Ouderling tot de andere ambtsdragers. 86 zeer compres gedrukte blz. slechts 40 Cent.

Alom te ontbieden of fr. na ontv. postw. van den uitgever J. H. DUNK, te Rotterdam.

WERKEN van Dr. A. KUYPER.

Dagen van Goede Boodschap.

- I. In den Kersnacht.
- II. De Paaschmorgen (met Goeden Vrijdag).
- III. Op den Pinksterdag (met Hemelvaartsdag).
- IV. Oud- en Nieuwjaar.

Prijs per deel. f 1.20 ingenaaid; f 1.75 gebonden.
Per stel van 4 deelen. f 3.60 „ f 5.60 „

Gomer voor den Sabbath. Meditatiën over en voor den Sabbath. Prijs f 1.90 ingenaaid; f 2.40 gebonden.

Tractaat van den Sabbath. Historische dogmatische studie 1890. Prijs f 1.60 ingenaaid; f 2.10 gebonden.

Het werk van den Heiligen Geest. Drie deelen, ingenaaid f 7.50; gebonden in één band f 8.90.

Honig uit den Rotssteen.
Deel I. f 1.50 ing.; f 1.90 geb. Deel II. f 1.75 ing.; f 2.25 geb.

Uit het Woord. Deelen I—VI. Prijs per deel f 1.75 ingenaaid f 2.25 gebonden.

Voor een Distel een Mirt. Geestelijke overdenkingen bij den Heiligen Doop, het doen van belijdenis en het toegaan tot het Heilig Avondmaal. Volksuitgave. Prijs ingenaaid f 0.60; gebonden f 0.90.

Verjaardagsalbum, met motto's uit de werken van Dr. A. KUYPER. In prachtband f 1.90.

De vleeschwording des Woords.
Ingenaaid f 1.90; gebonden f 2.40.

E Voto Dordraceno. Toelichting op den Heidelbergischen Catechismus, 4 deelen met register. Prijs f 25.— ingenaaid; f 29.— gebonden.

Encyclopedie der Heilige Godgeleerdheid.
Deel I. Inleidend deel. — Deel II. Algemeen deel. — Deel III. Bijzonder deel. Prijs compleet: ingenaaid f 18.75; gebonden f 21.25.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORRIJEN
Amsterdam.
Pretoria. HÖVEKER & WORMSER.

JOHANNES KRAMER & Co., DAM 15-17, AMSTERDAM.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt. onder prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Eerstdaags verschijnt:
De Crisis in Zuid-Afrika,

DOOR
Dr. A. KUYPER.
(Vertaald uit de REVUE DES DEUX MONDES)
Prijs f 0.50.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORRIJEN
Amsterdam.
Pretoria. HÖVEKER & WORMSER.

HERAUT.
Jaarg. 1856 tot 1865.

aangeboden in ingenaalde deelen. Br. franco, onder No. 40, bij de Boekh. H. B. BREIJER & ZOON, Arnhem.

Het Calvinisme.

ZES STONE LECTURES,
VAN
Dr. A. KUYPER.

TWEEDE DRUK.
Prijs f 1.10. — Gebonden f 1.75.
De eerste druk is geheel uitverkocht.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
BOEKHANDEL
VOORRIJEN
Amsterdam.
Pretoria. HÖVEKER & WORMSER.

Verschenen in de 2e aflevering van den nieuwen jaargang van:

Mannen en Vrouwen van Beteekenis.

REDACTIE: Mr. J. KALFF JR.,
Levensschets en Portret van P. J. JOUBERT

door J. A. WORMSER.
Prijs bij intekening 50 Cent. Afzonderlijk f 1.—.

Uitgave van H. D. TJEENK WILLINK & ZN. te Haarlem.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Gestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 229.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:
Mr. Th. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.

Directoren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen KAPITAAL en LEVEN tot elk bedrag.

Amsterdam.
Pretoria. HÖVEKER & WORMSER.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereniging:
Aan Contributien:

Door den heer J. Breiderveld te Velzen f 15.50;
door den heer J. van Dijk te Zutphen f 73.50;
door Dr. J. J. Impeta te Katwijk a/z. f 19.50;
door den heer S. de Jong Eam. te Enkhuizen f 69;
door den heer W. Wolzak Gz. te Alkmaar f 3;
door het Locaal Comité te Amsterdam te storting f 125;
door den heer J. Dirkmaat te Broek op Langendijk f 127.50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit).
Van de Geref. kerk te Arum f 7.90;
van idem te Dronrijp f 3.38;
van idem te Franeker f 16.72;
van idem te Harlingen f 30.64;
van idem te Lollum f 13.90;
van idem te Midsland f 2.28;
van idem te Minnertsga f 7.62;
van idem te Oosterbierum f 9.20;
van idem te Scharsum f 12.55;
van idem te Taam f 3.71;
van idem te Tzummarum f 8.44;
van idem te West-Terschelling f 2.87;
van idem te Winsum f 9.75;
van idem te Krallingen f 53.95;
van idem te Maasland B f 27.27;
van idem te Maasland A f 8.36;
van idem te Poortvliet f 3.09;
van idem te Rhooen f 5.19;
van idem te Varsseveld f 9.11;
van idem te Zaamslag B bij een rede van Dr. L. Wagenaar f 8.10;
van idem te 's-Gravendaal f 6.62;
van idem te Epe f 3.47;
van idem te Velzen f 12.32;
(1/2 coll.) van de Geref. kerk te Breukelen f 6.72;
van idem te Tienhoven (10) f 3.25;
van idem te Wilnis f 4.61;
van idem te Mijlrecht f 6.44;
van idem te Tienhoven (20) f 4.36;
van idem te Maarsse f 0.53;
van idem te Kamerik f 2.61;
van idem te Kockengen f 4.25;
van idem te Vinkeveen f 5.27;
van idem te Nichtevecht f 3.88;
van idem te Loenen f 2.68;
van idem te Vreeland f 4.61.

Aan Schenkingen:
Door den heer Jak. Slujs te Andijk, gevonden in de kerkcoill. f 5;
door den heer J. A. de Wilde van W. K. te Vrijhoeve Capelle f 5.

Voor de Medische Faculteit:
Door den heer Jak. Slujs te Andijk, gevonden in de kerkcoill. f 5.

Voor het Studiefonds:
Door den heer Joh. de Jongh, van de Halve-stuiververen. te Haarlem f 4.50;
van de Geref. kerk te Zaandam B f 9.44.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. Penningmeester.

Boek- en Contandrukkerij:
DE ROYEN KROHNER & BAKKER,
Amsterdam.

Dit blad wordt
Bijdragen van nu
blad betreft, te
aan de ADRIEST
Insendingen, die
kunnen voor het n

Van de
LA

KERI

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY

MY